

Издази сваке недеље
на читавом табаку.

Дописи пишу се уред-
ништву, а претплата и
огласи А. Пајевићу у Н. Сад.

ГЛАС НАРОДА.

Цена је листу:
на годину 3 фор.
на осам месеци . . . 2 "
на четир месеца . . . 1 "
за Србију годишње 4 "

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

ЗА ОГЛАСЕ ПЛАЋА СЕ 5 НОВЧ. ОД СВАКЕ ВРСТЕ И 30 НОВЧ. ЗА ЖИГ СВАКИ ПУТ. ЦЕНЕ СУ ЗНАТНО НИЖЕ ЗА ОНЕ
ОГЛАСЕ, КОЈИ ШТО ЧЕШЋЕ ИЛИ У ШТО ВЕЋЕМ ОБИМУ ИЗЛАЗЕ У ОВОМ ЛИСТУ.

МУЖ И ЖЕНА.

VI.

Жениним погрешкама већином је муж крив, и ако има жена, које се не дају поправити. Женине погрешке ничу и расту или из мужевљеве слабости или из погрешака његових. Ретке су жене, које остају невалале крај добра и права мужа, а још ређе, које су у тој злоби тако јаке, да их не би могла обрлатити разумна и оштра реч.

Тако је у нас. Наши сељак не ће ни да зна за женину потребу. Он ће повити уз нециво по казана ракије са својим суседима, а кад му дође жена да иште ма и најмање за кућевну потребу, или ће слећи раменима, или ће сесрдито обрецнути на њу. Опанак, чизму, кожух и кабаницу, то ће купити које како; све друго жена купује. А одкуда? Неке сеју духан, па га зими на чанке продају, неке суше воће, неке ткају и шију, али сва та заслуга ни од прилике не залаже њихове трошкове. Све је друго украдено. Газда сам то види, али му није тако жао, као да је он сам из свога цена извадио. То је код нас као усвојено, као допуштено; а ако баш где где и није, оно се жена изговори на новац, што га је добила за духан и воће.

Жене опет претеривају своје захтеве. Питај газду Бачванина или Сремца, шта га је стало рухо младино, кад је сина женио. Најтежа свила, све да се „ломи,“ купује се девојци, а овамо испрегли вола из плуга, или продали коња из кола, да је исплате. „Мађарицу“ од златне чинке, атласки оплећци, свилене мараме и дукати на врату не сме да фале, ма се стреха над главом срушила. Целе недеље липају „тричну киселицу“, „боранију“ и т. д., уз то још раде најтеже послове, а у недељу у колу девет урожених сукања, штифлетне као и у „врајле“ за пет грошћа руменила, за пет белила, а за пет помаде за „цокле.“ Која проста девојка не зна за тунику, за кашмир, за бареш и т. д., а варошкиње не попуштају „врајлама“ нимало. Наћи ћеш у њих и брошева и „бразетли“ и амрела и лезеза, и рукавица и свега, што га је најновија мода донела. Знају за

прицесен-васер, за „отколум,“ за леманову помаду, а сирицик им десна рука. Па куда ће онда јадан тежак на оваким годинама? Грца док може, а кад сустане, а он продаје земљу и огњиште туђину.

Истина је, да је тога само у девојака и млађих жена, али то баш и јесте погрешка. Свака хоће у томе добу да каже: „Па да када ћу уживати, ако не ћу сада?“ а нама се онда и самима учини, да је тако, те је напустимо. И сами признајемо, да нам је жена само до некле жена, а после роб. Као да после нема за њу уживања? А шта су јој деца и њихова нега? Зар је то само мука? Породи их, те је онда тек права жена, а често и прави господар куће. Је ли така жена научила, да јој муж од младости у томе повлађује, знаће према томе и берке своје напустити. Тешко онда бабајку!

Ал' право му је, кад није знао собом и женом да управи. Жена пријања око разумна, добра човека као бршњан уз бор. Што је није научио савијати се око њега и свога, па према његовој снази расти и цветати? За што јој није показао своје стање и имање, па да се по томе влада? За што јој је одрицао и оно, што јој је најнужније, да види после разлику, и сама позна, да он хоће што се може и што је добро? Та она зна, да по своме иметку може носити плаву „верту,“ а он јој не ће да купи, па како ће му онда веровати, да јој не ће да купи свилену хаљину само стога, што му стање не допушта? Она је чула, да је он на вашару частио њих толико и толико, а њој није донео ни колико је црнога испод нокта, па како ће му онда она пријатељевати? Продао је коња, потрошио је све на „алдумаш,“ остао је осам дана од куће, дошао је голих шака и пијан, па је иштукао жену, кад га је корила и на голу децу сећала. Што онда не би уграла и себи што купила? Зар она не може мислити, да им се може, кад и муж тако расипа? Исхранио је кубурно децу из пролећа, узајимао је и куповао жито, те је тако дочекао нову летину. Ваљда ће се сала за зиму

побринути! Јесте! Натовари пуна кола хране па хајд' у варош на пијацу. У вароши га огули Чивутин до зла бога. С оно мало мраке, што је добио за храну, оде у бирт па се трује поквареним вином и ракијом док траје. Често му задрже и кабаницу, а код куће му глад и голотиња. Може ли се ту осудити жена, кад га поткрада, да бар децу од зиме сачува? Ал' ће она исто тако и друго што да купи, кад је већ у томе. Обрао је виноград; јадна, слаба берба. У место да сада гледа, да од тога малог што за зиму приправи, прионе па се не смирује, док га не поније. За то време ти је боја у кући, ван куће, затвора, мита и свега, што кућу обара, а кад зима дође, онда се бије по врлети и шуми и краде дрва, да се само хлебом исхрани. Је ли могућнији изајима на оно што има, па док је добио новац, пола га нема. Е а и жена не ће боме да прође на празно. Вукла је вино и ракију лонцима, те продавала буд' за што, а куповала и оно, што није за њу. Свечари, мобеносе немилице новаца, а кућа и деца о траљама. Па и блуд и карта као да хоће у наш прости народ; блуд по Србији, а карта по селима, што су око вароши и варошица. За Милошеве владе у Србији страдала је читава једна нахија са тога, па Милош био издао заповест, да се из те нахије нити ко жени нити удаје. А кака може бити жена поред таквих страсти и грехова мужевљевих? Је ли она крива, ако се заборави поред такога мужа? Ја је истина опет осуђујем, али много мање него њега. Он је глава кући, па самс је до њега стало, да у споразуму са женом своје огњиште не окаља, не поруши, него унапреди.

Ја сам овде говорио само о сељанима, о простом народу и његовим погрешкама у брачном животу, па ће може бити који помислити, да тих погрешака и нема у вароши и у свету из виших стајежа. Дао би бог да их нема; ал' код њих је управо легло свих тих мана и грехова. Не само то, што сам есд сељанина напоменуо, него хиљаду других уобичајених зала тиште и тлаче наш народ поварошима, а највише оне погрешке, што их чинимо у брачном животу. Помодна варошениња и не осврће се, и не зна за мужевљеву бригу, па сва је несрећа у кући, ако не шушти свила и кадифа за њом, ако није сваке године у „илици“, ако јој муж рече, да не може, да не сме толико трошити. Донесе уза се штогод ал' свакога скупо стаје тај новац женин, и нигде није правија она изрека једнога учењака, где каже, да се онај најсиромашније ожени, који се богато ожени, до у нас. Варошанин је опет лакомислен, па се и сам завађа. Загледајте

у коју варошку „отмену“ кућу, па запитајте колико на овим оскудним годинама потроши, а колико је трошила пре, кад се више и лакше заслуживало? Запитајте самога газду, колико сам за се треба? Па шта је последица? Материјална пропаст појединаца, а временом целога народа.

Ово сам рекао за варошане, не да их посаветујем, него да их опоменем, да се сами усаветују. Они ће знати боље него ја, где им доиста фали и шта је узрок томе назатку. Ја само видим, да је назатка у нашем народу, па би ми срце препукло, кад бих прећутао и мирно гледао да пропада. А и то знам, да је заједница и узајмица мужа и жене најчвршћи стуб породичкој и народној срећи, и да те заједнице и узајмице није у наших породица, већ да муж овако, а жена онако мисли, муж овде, а жена на другој страни троши, па мислим да би од тога требало почети. Та из њих двоје ниче нов пород с тим истим погрешкама, па немој од породице почети, школа те не ће избавити. Најдубљи су утисци први; њих ретко кад збрише и најбоље туђе и школско васпитање.

Овде је прилика, да споменем и луде обичаје, што их је у народу баш онда, кад их најмање ваља, а то је при свадби. Истина да има тих обичаја и у других народа, али ми их имамо највише и најлуђих. Врадбине, церемоније и друго што-шта, што не утиче на живот, не ћу ни да спомињем, већ само оно, што је од непосредне штете. За рухо сам већ рекао, да мора бити скупоцено, ма на кући рогова не било. Што ће тежачкој млади свилена хаљина, да јој у вајату лежи, кад има других ствари, што су нужније за двоје младих, кад се састану. Што ће теревенка за осам дана? Пијани људи и жене руше по кући као харамије, море и убијају коње, туку се и разбијају главе, а све на рачун тога, што се њих двоје законом састало, да кућу оснују. Је ли тако веселе достојно тој прилици? Зар не би боље било уручити, тај новац њима двојима, да њим кућу отпочну? Тај новац је бачен у „мутну Марицу“, а могао се употребити на толико страна. „А да када ћу потрошити, ако не ћу кад сина женим?“ Запитаће ме, може бити, који безазлен отац. Та за бога онда, кад сину треба, а он ће и без теревенке жену добити. Сад бацаш узалуд новац, а после ћеш се обречивати на њих, кад ти грошић узинту. Па кака је то памет, какав је то рачун? Од прилике исти, као и онај, где се не ће да жене (ма то било како нужно) само с тога, што не могу добро свате почастити. Момак навалио да се жени; има већ и своју девојку, ал' очеви чекају док се преради, да буде новца и времена на свадбовање. Омахне ли

једна година, чекаће другу, а момаки девојка пропадају. Амо иде и она пословица, јер је доиста тако мишљена: „Женио би се и ја и Мија, ал' нема хлеба ни вина;“ то јест за свадбу, а што за после не би било, то је најмања брига. Као да се човек жени, да сватове купи!

И других је обичаја у тим приликама, што штете народ. Много би било, да на све опомињем, па с тога је доста, ако кажем, да ваља увек пред очима имати: да венчање није шала, беспослица за весеље пустосвата, већ један од најозбиљнијих тренутака у човечјем животу.

ЗАБЛУДЕ И ПРАЗНОВЕРИЦЕ У НАШИМ ПОСЛОВИЦАМА.

Од Ђорђа Мандровића, пароха пештанског.

(Наставак.)

Храна храбра, а рухо господара чини.

Прва половина те пословице стоји и желети би само било, да наши људи те речи увек у памети имају, па да се побрину, да у време тешке пољске радње ваљану храну имају. Но не стоји она друга половина т. ј. да рухо човека неким господаром и не знам каквим човеком прави. Та кад се „Коњ не хвали кроз длаку, него кроз брзину“, „Кад сребрно седло не чини добра коња“, од куд да рухо човека неким господаром и ваљаним човеком чини?

Неки наши стари рекоше: „Беговац је беговац, ако не ће имати ни новац; а магарац је магарац, ако ће имати и златан покровца.“ Добро рекоше и Мађари: „Рухо никога ни мудрим ни светим не чини“. И неки мудар Немац рекао је: „Хаљине праве људе, али не мужеве“. То нека запамте браћа Прногорци, Босељи и сви они, који скоро свеколику своју имовину у лено и богато одело улажу.

Говорећи о богатом оделу, ко да се овде с највећим болом срца не сети оног грдног раскошлука и беснилука, који наше девојке и младе данашњим даном у оделу терају! Између некадањих и садањих наших женскиња каква грдна разлика! Кад оно пре шест стотина година дођоше грчки посланици у Србију, да виде, хоће ли Ана, кћи грчког цара Михајила Палеолога, коју је српски краљ Стеван Урош за свог сина Милутина испросио, у српском двору онако моћи живети, као што је код свог оца живела, кад, велим, Грци у краљев двор дођоше, затеклоше снаху Стеванову, која се у свилу и кадиву могла облачити „во скаредном одјејанији волну прјадущују“ т. ј. у простом са свим оделу и с преслицом у руци. Ал' што се некад ни у двору српског краља није на одело трошило, то се данас на срамоту нашу и у трговачкој, мајсторској, па и у орачкој најсиромашнијој српској кући троши. „Паргал дере, јечменицу ждере“, — „У девојке сукња са карнери, а у оца нема ни дороца“, — те речи из неких наших новијих песама довољно показују, како је мало здрава разума у многих наших роди-

теља! Јесте мало је! Јер „Кад бисмо сви ми памети имали, многа би болта остала пушта“, — „Кад бисмо сви ми памети имали, многи би Јуда одртији од нас отишао, нег' што је дошао.“

Досетљив као Шијак.

По њим многим приповеткама, које се код нашег народа у Банату, Бачкој и Срему о Шијацима чују, мислио би човек, да су Шијаци најлуђи на свету, да се у њима једва која искра здрава разума налази. Но да су све те приповетке само за забаву измишљене, о томе ћемо се јамачно уверити, кад чујемо, да ми под Шијацима разумевамо ону нашу браћу Србе, који у Хрватској, Далмацији, Босни и Херцеговини живе. Јесте! све је то измишљено и Шијака нема на свету. Јер ко је имао прилике да поменути браћу из ближе упозна, признаће, да они ако не више, а оно ни за длаку мање здрава немају од нас и да им ми велику неправду чинимо, што тако рђаве гласове о њиховом разуму проносимо, што им толике будалаштине приписујемо.

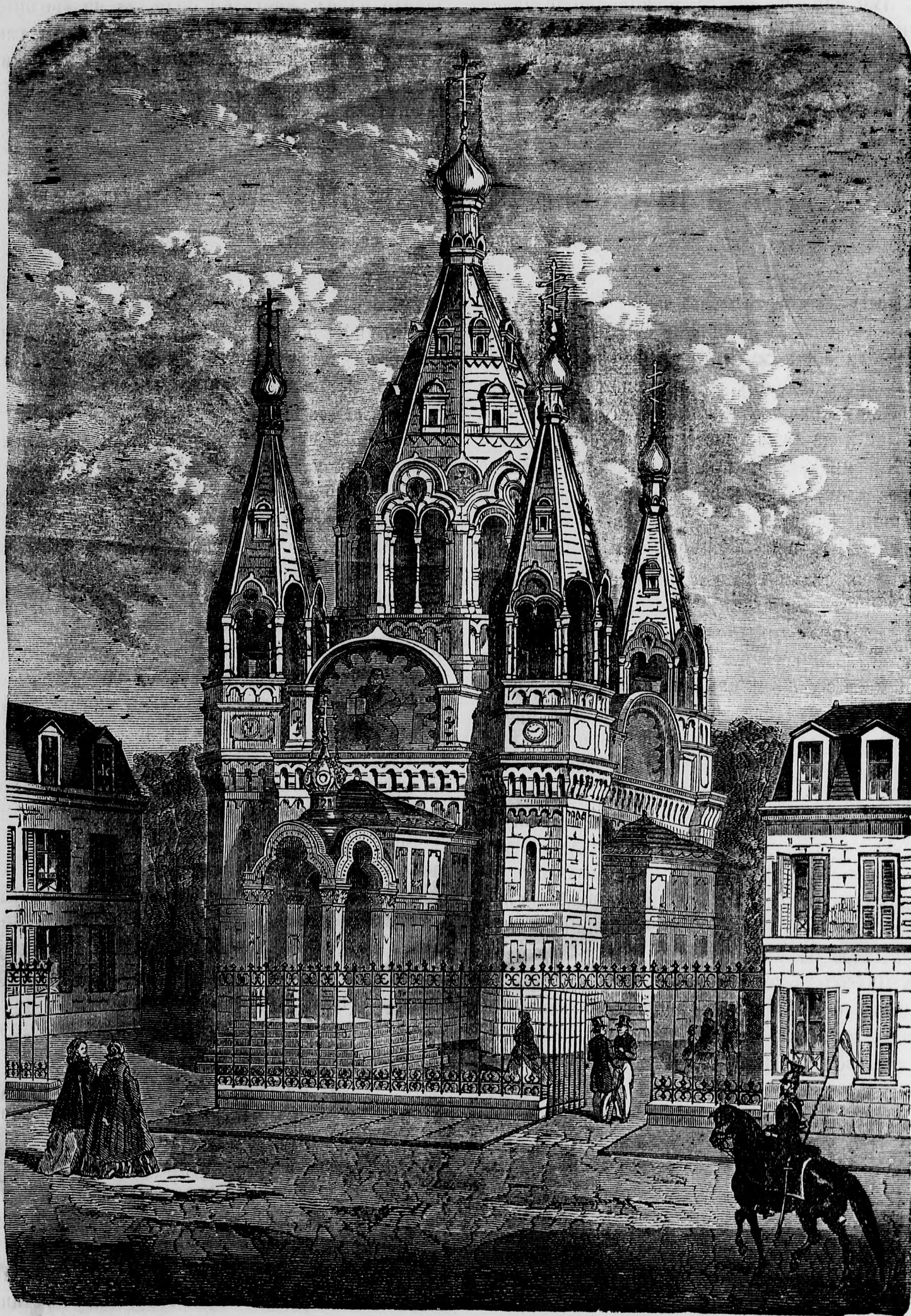
Жени сина кад хоћеш, а кћер удај кад можеш.

С удадбом кћери свакако не треба оклевати, јер „девојка је еспап, који се лако усмрди“. Не ваља једног по једног просиоца одбијати. „Девојка је, рекао је мађарски писац Јокаји, увек млада, док просилаца има; а како је једном некол'ко просилаца оставе, одмах људи о њој говоре, да је матора.“ Зато „кћер удај кад можеш!“

Но хоћемо ли сина женити, кад хоћемо, хоћемо ли га женити и у 17. и 18-ој години? као што наши људи обично раде.

Кад бисмо ми живели на истоку, у Азији, где људи са 15 и 16 год. сазревају, а с 50 и више год. остаре, ми бисмо то могли чинити; но по што код нас многи ни с 20 год. не сазру, онда ваља да се у памет узмемо и да са женидбом све дотле чекамо, док наш син не сазре и на снагу не стане. Сви чувају младу марву — а како су ретки, који тако исто и своје синове чувају!

(Наставиће се.)

РУСКА ЦРКВА У ПАРИЗУ.

О Ж И Т У.

Домаћица потребује у своме домазлуку и — жита. Она то жито даје млети и отуд добија брашно, од којег меси хлебац. Добра домаћица ако мора куповати увек радије купује жито, и сама меље или даје млети брашно, него ли да ово из дућана узима. Брашно из дућана није увек чисто. Гдекоји трговци мешају у брашно разне ствари. Да би пак домаћица могла знати, које жито, која храна је ваљана, мора је она познавати, мора знати добро жито од рђавог разликовати. Да видимо дакле које је жито, која је храна добра а која рђава! Хране има различите, ту ти је: раж, шеница, јечам, зоб, хелда, проја и кукуруз.

Да рекнемо прво коју о ражи! Добра раж није помешана са плевом, прашином и коровом; зрнелје јој не мора бити баш особите величине, али мора бити потпуно зрело, сухо, тешко, дугуљасто, узано, боје мора бити свеже и жуте, љуска му је танка. Добра раж пуна је брашна. Кад захватиш шаку добре ражи, то ти из ње у нос удари свеж, мирисав и лак прах, њу је лако загрести. Ако се раж стакли, ако је јасно провидна, то пуца у зубима као стакло. Ако су јој пукотине, преломи сјајни и оштри, то је онда брашнава, даје доста брашна, али то брашно није довољно бело. Свако зрно, које је сирово, дебеле љуске, жућкасто-црвене или тамне боје, или које има црне шиљкове, свако зрно, које, кад га разгризеш, има дебео окрајак, од којег је брашно жућкасто, које је лако, црвљиво али прашњаво, свако тако зрно ражи не ваља. Ако је љуска мека, ако није шчврсла са зрном, или ако се збабала, а ако је зрно унутри мекано или као сапун, то је раж лежала у влази, или је у влажно доба пожњевена. Ако раж није довољно лежала, ако је сувине свежа, те није доста суха, онда је зрно мекано под зубима. Треба и на то пазити, да раж није са плаво-црним, унутри црвенкастим, дугуљастим парчадма помешана. Добра може бити летња и зимска раж, само ако је така, као што је горе описасмо.

Каква треба да је шеница?

Шеница или је мекша или је тврђа. Мекана шеница има теже, дебље, а тврђа мање, виткије зрнелје. Мекша даје више и белја брашна, а тврђа шеница има више у себи лепка, већма дакле храни, али јој је брашно тамније.

Добра шеница мора бити потпуно зрела, жута, пуна брашна, суха, тешка. Несме бити у њој прашине, плевене нити кукоља. Кад је гризеш није мекана, нити је крпа као стакло. Она има танку љуску. Кад је разгризеш, глатка је. Зрнелје јој подједнако је, не сме бити оједено, збабано или

тамно, тако да му је кора црнкаста, пегава, провидљива или прашњава; а кад руку туриш у добру шеницу, не остане на њој прах и не осетиш непријатан мирис. У таком зрнелју, које је ужежено, у место брашна смрдљив је прах. На зрнелју не сме бити плесни. Оно не сме бити лако.

Најбоља је шеница — јесења. Зрнелје јој је кратно, збијено, скоро округло, жућкасто, пуно брашна, тешко и танке љуске. Пољачка шеница (гомар) има дуже зрно од нашег. Она се сеје и у јужној Швајцарској.

Каква је добар јечам?

У добра јечма зрнелје је пуно, подједнаке тежине и једнаког зрнелја. Жут је као слама, сјајан, није с плевом измешан, глатак је, има танку љуску, тврд је, тежак, није му зрнелје пљоснасто. Даје бело, а не жућкасто брашно и када се жваће, несме имати куса нити мириса.

Незрео јечам је лак и на врху сабран. Јечам, који је лак, пљоснаст, који није брашнав или коме је брашно жућкасто, који је сив или зеленкаст, који удара, збабан је, плеснив, црвљив или изеден, такав јечам или је од саме природе рђав или се поеварио, не треба га дакле куповати. Поеварен јечам нема светле, жуте боје.

Јечам је у толико бољи, што је тежи, што му је љуска тања, а зрно пуније. Ако је јечам био у влази на влату или иначе, па је скоро почео клијати, онда му је шиљкасти крај шунаљ, а оба краја су тамнија.

Каква је добра зоб?

Зоб или је бела, имајући зрнелје са белом љуском, или је мрка са мрком или црна са црном љуском. Има зоби, која има у свакој љусци по три зрна. При куповању треба пазити да нема у зоби плевене, јер неки ову намерно мешају, да би је у место зоби продали. Има их, који посну плевну од зоби по патосу, полију је кључалом водом, те поједини листићи скупне се, узимајући облик зоби, треба само боље загледати и опипати, па се одмах уђе у траг овој превари. Добра зоб је тешка, једнаке величине, пуна, светла, глатка, пуна језгре. Зрно јој не сме бити зеленкасто, нити сме имати дуге шиљкове, не сме бити лака, сирова, црнкаста или збабана. Најбоља је тешка инглеска зоб, која има мало зрнелје, што из љуске напоље вири. После инглеске најбоља је угарска зоб, која је пуна брашна.

Најбоље је куповати зоб по тежини, по мери. Често поевасе зоб, да би била тежа и да би већу просторију заузела, али је та зоб коњима шткод-

љива. Не треба куповати зоб, која је с поља влажна, а из нутра мека.

Каква треба да је хељда?

Хељда која је за време крсташких ратова са истока у Јевропу донесена, двојака је. Обична хељда има глатко, мало зрневље. Сибирска хељда има трипут веће зрневље са двоструким крајичцима.

Каква је добра проја?

Добра проја, која је са истока донесена, када је зрела, тешка је, мека, суха, светлина јој је свежа, нема прашине нити љуске, пријатан јој је мирис, не може се у руци притиснути, већ исцелизује. Рђава проја има ужежен мирис, даје се у руци стиснути и почиње црвљати. Особито на ово

последње треба пазити, јер проја често добро изгледа, па се купац превари. Стару проју не треба никад куповати, јер она је обично црвљива.

Како изгледа добар кукуруз?

Добар кукуруз дошао је до нас из жарке Америке. Но и пре тога био је познат у Мисиру, Индији и Јапану. При куповању ваља пазити, да му је зрневље велико и правилно, да му је боја свугде подједнака. Боја кукурузна или је жута као восак, или је бела или мрко-црвена. Кукуруз треба куповати зрео, сух и кад му је мирис свеж. Велики кукуруз има велико зрневље, које личи бубренку, обични кукуруз има пошкасто, с преда округло зрневље. ≡

О Г У С К А М А.

(Свршетак.)

Не развију се гушчићи у свима јајима, те у век их неколико остану, која су неоплођена. Неоплођена та јаја само сметају у гнезду, за то их треба избацити на поље. А ево како се може разазнати, које је јаје оплођено, а које није. По што је гуска већ 8 дана лежала на јајима, узме се у вече свећа, па се редом свако јаје држи према пламену. Јаје, које је као што ваља оплођено и из којег ће се излећи гушче, непровидно је и тамно, неоплођено пак, у коме се не ће развити гушче, јасно је и бистро.

Гуска обично излеже јаја за 28 дана. Много пута буде тај рок и већи. Али кад гуска лежи на топлотом месту, онда се 28. дан излегу гушчићи.

Сви се гушчићи не излегу на један пут; то зависи од степена топлоте. Она јаја, која су у средини гнезда, излегу се по најпре; она пак јаја, која су по крајевима, излегу се често пута за 24 сахата касније.

Кад буде 28. дан, ваља разгледати сва јаја у гнезду. Ако нађемо у гнезду гушчиће, који су већ са свим осушени, ваља их извадити из гнезда, метнути их у корпу. којој је дно покривено перјем, покрити их озго вуненим покривачем и ставити их где на топлу месту, покрај топле пећи.

Ако се 29. дан нађу у гнезду јаја, која нису са свим прокљувена, него су само напукла, то их ваља узети и разбити им љуску, те тако помоћи гушчету, да се измигољи.

Гушчиће ваља само дотле оставити у гнезду, док се не осуше, јер кад дуже времена остану у гнезду, може гуска лако да их згази и убије.

После 24 сахата могу се гушчићи извадити из корпе и онда им ваља дати ево ово за јело: натрвена хлеба, каше (бунгура) од хељде, помешане са нешто мало сира, а за пиће воде. За тим их

ваља сваки дан трипут хранити. Ако су се излегли сви гушчићи, то им ваља ту храну давати у каквом малом валову.

После неколико дана ваља им с храном помешати на ситно исецкане коприве. После 6 до 7 дана, ако је лепо време и ако је уз еведре и јендеке већ избила млада трава, ваља пустити гушчиће на траву и оставити их тамо неколико сахата. Сада им можемо променути храну, ваља натопити мекиње у води, па с отим помешати ситно исецканих коприва, младе траве, лишћа од водоније..

Кад гушчићима почне већ перје да расте, онда их ваља боље хранити. Даје им се: натопљена јечмена прекрупа и лишће од кеља, које стоји одвојено од другог лишћа. У то доба обично гину гушчићи, ако се добро не хране.

Ако је перје толико нарастало, да се брчија пера од крила састају на леђима, онда их ваља терати на нашу, а кад се у вече кући врате, ваља набацати пред њих свакојаке зелени.

Ако нисмо ради, да маторка пограби од младих сву храну, ваља маторку метнути у кошар, који је од врбовог прућа тако оплетен, да она између појединих прUTOва може само главу и врат да опружи. Око тога кошара разастре се храна, те гуска толико добије, колико може да дохвати главом, а гушчићи могу комотно да изилазе из кошара, те да једу колико им је воља, па кад се наједу, да се опет врате у кошар, где ће их маторка мало загрејати.

Од 4 добре гуске може се добити 50 младих.

Младе гуске ваља први пут чупати почетком јула. За 8 дана после чупања ваља их само зрном хранити. Други их пут чупај почетком септембра.

Б Е Л Е Ш К Е.

55. (Кисељак.) Кисељак је биљка, која се употребљује за зачине и за јело, а сади се у баштама. Највише саде римски или француски и обични кисељак. Обе врсте успевају на сваком земљишту и у сваком положају, а можеш их или сејати или садити. Због своје пријатне киселине мешају се са салатом. Употребљују се и за сосове.

Осим тога кисељак може да послужи и као лек. Кришке од свежа корена употребљују се против зубобоље, а лишће је ваљано средство против нузле (скорбута). Да би се одржао преко зиме, најбоље је, да се метне у сирће.

Чорбу од укуваног свежег корења хвале, да помаже од улога. Тим се средством служе особито у Француској.

Накисело лишће од обичног кисељака једе и стока радо.

56. (Кос или косовац) је омиљена тица певачица. Матори мужјак има као лимун жут кљун, а такви су му исти очни капци, зеница му је смеђа, ноге угасито мрке, а перје црно и без сјајности. Матора женка је по горњем телу тамно црна, по доњем телу црно сива, на прсима бела са жутим пегима.

Што је млађи кос, то му је боја перја отворенија. Млади су по горњем телу црно сиви са жутим бадрљицама, по доњем телу рђасте боје са попречним смеђим пегима.

Млада мужјака можемо од женке разазнати, кад са гусне ишчупамо неколико пера. Ако је перје, које после тога израсте на том месту, црно, онда је за сигурно мужјак.

Кос се налази у густим жбуновима белогорице и црногорице, и у век се тако скрива, да га је тешко кад опазити. Само кад тражи хране, онда изиде на слободна места и стане на дрвце, на коме нема лишћа. Кад пева, радо седи на врх дрвета.

Храни се црвима, чаурама од зарезника (инсеката), бубама, особито пак брекињама и смрекињама (вењом). Кад настане општра зима, особито кад

падне дубок снег, онда једино у отвореним изворима налази за себе хране.

Кос нас весели својом лепом песмом, која дубоко у ноћ траје. У соби пева шта више и спрам свеће.

Ако хоћемо да отхранимо коса, ваља да га извадимо из гнезда, кад му тек почне да избија перје и кад тек отвори очи. Као млад научи се да звиждуче песме као и зимовка (гимпел).

Кос се леже двапут у години: у мају и у јуну. Гнездо је направљено из сухих гранчица, маховине, сламке и земље, из нутра је постављено меком травом и у сваком се гнезду нађу 4 до 6 бледо зелених јајаца са црвенкастим и мрко црвеним пегима.

У августу почиње да се митари.

Коса ваља држати у кавезима, у којима се држе и славуји. Воде и песка треба да има доста. Хранити га ваља земичком и јечменом прекрупом, натопљенима у млеку, хлебом, месом, брашнарским црвима и мрављим јајима.

Млади се отхрањују земичком и млеком.

Кос може да се употреби и за јело.

57. (Искусство.) Било је времена, где су врапца и ертину држали за шткодљиве животиње, те су их немилице гонили и таманили. То је бивало стога, што је искуство доказало, да су шткодљиви.

Прошло је неких десетак година, а искуство показа, да су то животиње корисне и прави благослов за човека и у то име мораде неколико хиљада врабаца препловити велики окејан (море), да се и новом свету Америци донесе тај тобожњи благослов. Јао си га оном, ко би се био усудио, да не да за право томе искуству.

Данас најученији људи у след најљива разматрања и испитивања држе и опет ту животињу за шткодљиву, а економи плескају, што учењци потврђују њихово искуство.

Хоће ли се опет развићи учењаци и економи, који се равнају по искуству?

Л И С Т А К.

РУСКА ЦРКВА У ПАРИЗУ.

(Види слику на страни 260.)

Париз је главна варош, престоница француска. Све велике државе имају по свима престоницама своје заступнике, посланике или конзуле. Таквог посланика има Русија и у Паризу, а уз посланика има још и више чиновника Руса. Осим тога налази се Руса, који живе у Паризу са својим породицама, а има и руске омладине, која полази велике париске школе. Зарад свих тих подигнута је та православна црква у Паризу.

Темељ јој је ударен године 1860. Највише се заузимао за то руски прота Васиљев, који је на то купио прилоге. Руски цар Александар II. приложио је 50.000 рубаља (рубља износи 1 ф. 62 нов. у нашем новцу), а исто је толико дао и руски синод. Осим тога скупуљено је и више мањих прилога. Године 1860. 19. фебруара положио је основни камен тадањи руски посланик у Паризу, гроф Кисељев.

Цела зграда сазидана је од тесаног камена. На цркви имају пет кубета, један у среди, а четири после на четирма рољевима. Црква је и с пола и из нутра дивно украшена, да је ретко наћи тако лепе зграде.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Страховита развратност.) Чувени мађарски разбојник Шандор Боршош ухваћен је пре неки дан у Јаш-Кишеру у Угарској. Био је на гласу као особито одважан и дрзовит разбојник, док га после готове опсаде не ухватише, или боље рећи, док се он сам не предаде, по што му додијаше силна набахивања пандура.

Кад су стражари водили разбојника на колима из вароши, дочекало га је на градским вратима двадесет до тридесет мађарских девојака, те га обасуше цвећем.

Где женске у млађаном своме добу на такав начин повлађују разбојничкој дрзовитости и злоћи — ту је онда разврат у највећој мери. Кад су такве девојке, какве ће истом бити жене и баке, па тек момци и људи!

Свака чуда у Мађара! Пре неке године новосадски Мађарони дају банкет у славу ослобођења разбојника Роже Шандора, а данас младе Мађарице обасипљу цвећем другог опет разбојника!

(Још их има, који верују у вештице.) Како у неким крајевима Угарске стоји са просветом, може се најбоље видети из ових неколико случајева, који се пре негде догодише у мађарским селима.

У селу Домбу није дуго и дуго падала киша. Мудри сељани, шта ће и како ће, него набедо на четири сироте жене, да су оне свему томе криве, те их све хтедоше са стрмене обале турити у реку. Жене им се сироте замоле, да их силом не турају, него ће оне саме ући у реку. Тако и би. Чудо се деси — и после по дне тај дан падаше киша. Сад су их тек држали сви за праве вештице. Од страха једна је од тих жена полудела, друга се разболела, трећа побегла, а четврта се негде сакрила, да опет згодном приликом не узмора у воду.

Други случај догодио се у другом оближњем селу. Сељани удараху у сва звона, а све жене и девојке из села, од најстарије до најмлађе, мораше ићи у реку, да би се само дознало, које су вештице у селу, јер веле, ако је која вештица, она ће се морати утопити.

У истом том селу украде сиротињски отац са пркве звонно, па га спусти у свој бунар, да би бајаги киша падала само на његово поље.

Па сад нека ко рекне, да Мађари нису просвећен народ и да нису на то позвани, да носе просвету на исток!

(Пустиња претворена у море.) Познати Француз Лесеп, који је прокопао сујецку узину, што је спајала Африку с Азијом, наумио је сада да прокопа канал један, који би водио из средњег мора у грдну африканску пустињу Сахару. Тим ваналом одвео би он морску воду у ту пустињу, те би се ова у једаред у море преобратила, па би велики део Африке, у коме Сахара лежи, новим животом пренуо. Такав смео, такав горостасан план може замислити само — Француз!

(Беснило.) Зна се да могу пси, а могу и људи да побесне. И код једних и код других је то меланхоличан, тужан расположејај душе, који у помаму пређе. И људи и пси парани су у таком стању, и нашло се, да се и код једних и код других запалила она кора мождана, која је посилица душевне радње.

(Грдна гостионица.) Американци су чудан народ. Многу ствар наћи ћеш код њих, које код нас нема. Они особито воле горостасне, грдне ствари. Тако праве сада за светску изложбу, која ће се код њих држати год. 1876. грдну гостионицу. Та ће гостионица бити на 24 ката. Имаће 10,000 словом: десет хиљада соба. Дужина гостионице биће 1 миљу.

У сваком кату биће једна сала за 25.000 гостију. У њој ће послуживати 500 слугу.

(Тајмсов телеграф.) У Инглеској имају новине, које се зову „Тајмс“. То су ваљда највеће новине на свету. Оне имају свој рођени телеграф између Париза и Лондона. Што се на прилику догоди у вече или још у поноћи у Паризу, то се одмах телеграфише у Лондон, штампана се ноћу, и Лондоњани већ у јутру читају.

(Ко зна читати?) У Немачкој не знају три од стотине читати. У Француској 24 од стотине не иду у школу, дакле и не знају читати. У Италији 70 од стотине не знају читати ни писати, јер само 30 до 40 од стотине иду у школу. У Инглеској знају 35 младожења од стотине име своје у записник записати. У Шпанији је две трећине људи без и каквог школског изобраења. У Русији сваки десети рекрут (новак) зна читати и писати.

КЊИЖЕВНЕ БЕЛЕНКЕ.

* (Наука о ђеометријским облицима. За употребљавање у школи написао Мита Петровић. У Панчеву 1874.) Књига ће ова добро дошла бити нашим школама, и то не само основним, него и средњим (гимназијским и реалним), особито у нижим разредима. При изради ове књиге писац се користио осим других књига још и подобном књигом чешком од Ј. Куишке и немачком од К. Шуберта, које су припознате као ваљане књиге за основну наставу. У овој је књизи изложено све потанко, што је потребно за први почетак, а осим тога имају и 150 задаћа, које ваља ученици да реше, да би се што боље извезбали у тој науци. Правила, која долазе у књизи, сва су лепо и јасно изведена. Замерити бисмо могли само неким недоследностима. Тако писац каже „угао“, па би према томе требао да каже и „троугаоник“ и „многуугаоник“, а не „троуголник“, „многуголник“ и т. д. Иначе се код нас место „угао“ употребљује још и друга реч: „кут“, те према томе: „трокут“, „петокут“, и т. д. Израда књиге, што се штампарског посла тиче, врло је добра, само би слике, којих има у књизи 92 на броју, могле бити мало угледније и тачније.

* (Галебова стена. Написао Жил Савдо. С француског превео М. Ђ. Милићевић. Београд 1874. Цена 40. н. а. вр.) Ретко ће се наћи приче, удешене за децу, да је тако лепо и верно написана, као ова, а уз то је и језик у преводника тако диван, да је вредно, да се нађе у што више српских кућа. Одрасла деца наћи ће у њој лепе поуке, обучене у лепу одећу. С тога нека је што топлије препоручена и ко је год у стању, нека не пожали оно неколико новчића, него нека је набави, а ми му добри стојимо, да се не ће за то кајати.

ОДГОВОРИ АДМИНИСТРАЦИЈЕ.

Г. Милошу Летићу, Фелдварац. Послали смо све бр. 18—31 школ. књиж. а претплата истиче крајем ов. мес.

Г. Ђ. Лукачевићу, Сента. Платили сте до краја авг.

О Г Л А С.

ЗАЈМОВИ НА НЕПОКРЕТНА ДОБРА

са амортизацијом 6% на 20—32 године а и на краће време набавља општинама, веленоседницима и осталим зајмопотребитељима брзо и тачно надлежном влашћу потврђени

ОПШТИ ПРОМЕТНИ ЗАВОД

1—

у Сентомашу у здању штедионице.